

HSK GENEL KURULU KARARI (YARGI ETİĞİ TAVSİYE KARARI)

Başvuru No : 2019/1

Karar No : 2019/1

Başvuran : Ticaret Mahkemesi Başkanı.....

Başvuru Tarihi : 03.09.2019

Karar Tarihi : 25.09.2019

Başvurunun Konusu: Yazarları tarafından, hâkimlere kendi kitaplarının hediye olarak gönderilmesi halinde, bu hediye nin kabulünde yargı etiği açısından engel hal olup olmadığı hakkında.

KARAR

6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanununun 2. ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca, adli ve idari yargıda mahkeme başkan ve üyeleri, hâkimleri, il ve ilçe Cumhuriyet Başsavcıları, Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri, Cumhuriyet Savcıları, Yargıtay Tetkik Hâkimleri, Yargıtay Cumhuriyet Savcıları ile Danıştay Tetkik Hâkimleri ve Danıştay Savcıları ile birlikte Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan hâkim ve savcılar ile geçici yetki veya herhangi bir görevlendirmeye başka bir kurum veya kuruluşta görev yapan hâkim ve savcıları bağlayan, yine 6087 sayılı Kanunun 7/2-d maddesi gereği HSK Genel Kurulu tarafından 06.03.2019 tarihinde kabul edilen ve 14.03.2019 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Türk Yargı Etiği Bildirgesi kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda;

I. GENEL OLARAK

Türk Yargı Etiği Bildirgesinin son bölümünde Hâkimler ve Savcılar Kuruluna, yargı etiği konusunda karşılaşılabilecek tereddütler hususunda başvurulabileceği vurgulanmıştır.

Belirtilen hüküm uyarınca, 03.09.2019 tarihinde Kurulumuza yapılan başvuru ile yazarları tarafından, hâkimlere kendi kitaplarının hediye olarak gönderilmesi halinde, bu hediye nin kabulünde yargı etiği açısından engel hal olup olmadığı hususunda görüş istenilmiştir.

Hâkimlerin ve savcıların hediye kabulüne ilişkin olarak gerek mevzuatımızda, gerekse uluslararası belgelerde ve farklı ülkelerin yargı etiği kurallarında birtakım koşullar yer almaktadır. Hediye nin “kitap” niteliğinde olması hususu yönünden de değerlendirildiğinde ilgili mevzuat hükümlerinin aşağıdaki şekilde yer aldığı görülmektedir.

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 68.maddesinin (f) bendinde “*Doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemek ve görev sırasında olmasa dahi çıkar sağlamak amacı ile verilen hediyeyi kabul veya iş sahiplerinden borç istemek veya almak*” yer değiştirme cezası gerektiren filler arasında sayılmıştır.

Öte yandan, hâkimlerin ve savcılarının aynı zamanda bir kamu görevini yürüttükleri de göz önüne alındığında doğrudan tabi olmadıkları 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümlerinin de değerlendirme yapılırken dikkate alınması gerekmektedir¹.

5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin son fıkrasında yargı mensuplarının Kanunun kapsamı dışında olduğu belirtilmiş ise de, kamu görevlileri açısından yol gösterici mahiyetteki mevzuat hükümlerinin de göz önünde tutulması uygun olacaktır².

II. YARGI ETİĞİNE İLİŞKİN KURALLAR;

06.03.2019 tarihli HSK Genel Kurulu kararıyla kabul edilen ve 14.03.2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Yargı Etiği Bildirgesinin hâkim ve savcılarının hediye kabulüne ilişkin olarak, "Mesleğe Yarasız Şekilde Davranırlar" başlığı altında yer alan 7.9 maddesinde;

"Görevin yerine getirilmesiyle ilgili olan veya ilgili görülebilecek herhangi bir hediye, bağış, borç, yardım ya da iltimas kabul etmezler. Konularını ve mesleklerinin sağladığı nüfuzdan fayda sağlamazlar. Yakınlarının ve birlikte çalıştıkları personelin de bu hususa riayet etmelerini sağlarlar" hükmü yer almaktadır.

Öte yandan yargı etiğine ilişkin uluslararası metinler incelendiğinde; genel olarak, hâkimin ve/veya aile üyelerinin, hâkimin yargısal görevlerinin yerine getirilmesiyle ilişkili olarak herhangi bir hediye, bağış, borç ya da iltimas talebinde bulunmaması ve bunları kabul etmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bununla birlikte, hediye yasağının bazı istisnaları olabileceği de kabul edilmiştir. Buna göre, hâkimlerin, makul şekilde değerlendirildiğinde yargısal görevlerinin ifasında hâkimi etkilemek amacıyla verildiği izlenimi yaratmayacak veya tarafsızlık algısını zedelememek kaydıyla, sunuluş vesilesine uygun olarak sembolik bir hediye, ödül veya avantajı kabul edebileceği, savcılar yönünden de, üçüncü kişilerden teşvik ve konukseverlik, herhangi bir hediye, ödül, menfaat kabul edilmemesi gerektiği, dürüstlük, adillik ve tarafsızlığı tehlikeye sokabilecek herhangi bir görevin yürütülmemesi gerektiği belirtilmektedir.

¹ 657 sayılı Kanunun 10. maddesinin son fıkrasında "Amir, maiyetindeki memurlara kanunlara ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine aykırı emir veremez ve maiyetindeki memurdan hususi bir menfaat temin edecek bir talepte bulunamaz, hediyesini kabul edemez ve borç alamaz" kuralı, yine aynı Kanunun "Hediye Alma, Menfaat Sağlama Yasağı" başlıklı 29. maddesinde de "Devlet memurlarının doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaktır" hükmü yer almakta olup, maddenin 2. fıkrasında ise "Kamu Görevlileri Etik Kurulu, hediye alma yasağının kapsamını belirlemeye ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemeye yetkilidir" kuralına yer verilmiştir.

² Bu bağlamda 5176 sayılı Kanun'un 7. maddesi Kamu Görevlileri Etik Kuruluna anılan Kanunun uygulanmasına yönelik yönetmelikleri hazırlama görevi vermiş, 13.05.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 15. maddesinde hediye alma ve menfaat sağlama yasağına ilişkin olarak "kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, ekonomik değeri olan ya da olmayan, doğrudan ya da dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya ve menfaat hediye kapsamına alınmış ve kamu görevlilerinin hediye almaması, kamu görevlisine hediye verilmemesi ve görev sebebiyle çıkar sağlanmaması" temel ilke olarak benimsenmiş, maddenin 6. fıkrasında hediye alma yasağı kapsamı dışındakiler arasında "(b) kitap, dergi, makale, kaset, takvim, cd veya buna benzer nitelikte olanlar" da sayılmıştır. Yine aynı doğrultuda Kamu Görevlileri Etik Kurulunca yayımlanan 10.12.2018 tarihli Genelge'de de hediye alma yasağı kapsamı dışındakiler arasında kitap, dergi, makale, kaset, takvim, cd veya buna benzer nitelikte olanlar sayılmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hâkimleri Etik Kurallarının 8. maddesinde de, “hâkimler bağımsızlıklarını ya da tarafsızlıklarını tartışmalı hale getirebilecek herhangi bir hediye, iyilik veya avantajı kabul etmemelidirler” ilkesi benimsenmiştir.

Yine Avrupa Yargı Kurulları Ağının Yargı Etiği Hakkında Londra Deklarasyonu’nun (2009-2010) 2.1. maddesinde “Hâkim görevini yerine getirirken kendisine veya yakınlarına hediye verilmesini veya avantaj sağlanmasını reddeder” hükmü yer almaktadır.

III. HEDİYENİN NİTELİĞİ VE VERİLİŞ KOŞULLARI;

Hediye takdimi, Türk kültüründe karşısındakine kıymet verildiğini gösteren, olumlu ilişkiler kurulmasına vesile olan, iyi niyetin ve karşısındakine duyulan saygının göstergesi olarak kabul edilen bir iletişim biçimidir. Bununla birlikte zaman zaman hediye, alan kişi yönünden minnet altında kalma, karşılığında bir iyilik yapması gerektiği yönünde bir his, ya da diğerlerine göre hediye verene farklı davranması gerektiğine dair bir eğilim oluşturması muhtemeldir. Kimi zaman da olağan nezaket kapsamında hediyeyi geri çevirmenin yakışsız olacağı düşünülmektedir.

Genel olarak hâkim ve savcılarının hediye beklentisi içinde olduğu yönünde bir izlenim oluşturmaması asıldır. Hâkimler ve savcılar yönünden hediye, bir yargısal makamı işgal etmekten dolayı mı, yoksa tamamen kişisel saygı/sevgi sebebiyle mi verildiği hususu tartışma konusunu oluşturmaktadır.

Bu sebeple;

- Hediyenin niteliği,
- Veriliş yeri, yöntemi ve zamanı,
- Mali değeri,
- Karşılığında herhangi bir beklenti doğup doğmayacağına ilişkin öngörü,
- Görülmekte olan veya daha sonra hâkimin önüne gelmesi ihtimali olan bir davayla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediği,
- Hediye verenin talepkâr bir yapıda olup olmadığı ya da hediye verdiğini belirterek 3. kişiler nezdinde hâkimle özel bir yakınlığının olduğu izlenimini oluşturma gayretinin olup olmadığı³,
- Hediyenin verilmesine neden olan ilişkinin doğuş biçimi,
- Hediyenin alınmasının objektif bakış açısıyla başkalarınca nasıl algılanacağı,
- Hediye verenin yakınlık derecesi ve hediyenin bu yakınlık derecesiyle uyumu,
- Hediyenin hâkim veya savcının bizzat kendisi için mi verildiği, yoksa aile bireyleri ya da yakınları için mi sunulduğu,

gibi hususlar hediye takdimiyle karşılaşan hâkim veya savcılarının göz önünde bulundurması gereken hususlardır.

IV. HEDİYE OLARAK KİTAP VERİLMESİ;

Kitaplar, özellikle hukuk mesleklerinde en temel bilgi kaynaklarıdır. Gerek meslek öncesinde gerekse mesleğin devamı süresince tüm hukukçuların bilgi seviyelerini artırmak,

³ Bu bağlamda özellikle mahkeme başkanlarının veya idari görevlerde bulunanların kendi kitaplarını maiyetinde görev yapan hâkim ve savcılara yollayıp bunların satılmasını veya reklamının yapılmasını isteyip istemedikleri, üniversite öğretim üyelerinin veya diğer ilgililerin toplu olarak gönderdiği kitapların dağıtımının istenip istenmediği gibi

bilgilerini güncel tutmak, meslekî, akademik ve özel çalışmalarında yararlanmak amacıyla başvurulması istenen eserlerdir. Kendisini iyi yetiştirmiş bir hâkim ve savcının toplumda yargıya olan güveni pekiştirecek bir algı bırakacağı ve ayrıca yüksek bilgi düzeyinde iyi yetişmiş hâkim ve savcılarının yargı bağımsızlığının güçlenmesine de katkı sağlayacağı aşikardır.

Hâkimler ve savcılar yönünden kitaplar, yetkinliğin artırılması, kararların yeterli gerekçelerle desteklenmesi, meslekî ve özel yaşamlarındaki farkındalığın artırılması, toplumu daha iyi anlamının ve böylece daha adil kararlar verebilmenin bir aracı da olmaktadır. Aynı zamanda değişen toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde kendilerini yetiştirecek genel kültür bilgisine de sahip olmaları gerektirir.

Nitekim Türk Yargı Etiği Bildirgesinin ilgili maddelerinde anılan hususlar şu şekilde vurgulanmıştır;

“8.3. Kararlarını hakkaniyetle verebilmek için gerekli bütün bilgi kaynaklarına ulaşmaya ve işlemlerini yeterli gerekçelerle desteklemeye özen gösterirler.

8.4. Meslekî bilgilerini güncel tutmak ve geliştirmek amacıyla gerekli eğitimleri alma; alanıyla ilgili akademik çalışmaları, ulusal ve uluslararası alandaki hukuki gelişmeler ile yargı içtihatlarını takip etme konusunda kendilerini sorumlu hissederler.”

Hediye verilmesine ilişkin olarak belirtilen hususları kitap hediyesi özelinde ele aldığımızda;

Başvuru dilekçesinde, yazarları tarafından kendi kitabının hâkime hediye olarak verilmesinden söz edilmekte olup, yukarıda hediye alınmasına ilişkin kriterlerde söz edilen diğer detaylar dilekçeden anlaşılamamaktadır. Özelde hediye verecek yazarın, genelde herhangi bir yazarın veya yayınevinin kitabını hediye edecek kişinin ilgili hâkimin görev yaptığı mahkemede bir davasının olması, hatta duruşma sırasında kitabın takdim edilmesi gibi durumlarda tarafsızlık görünüşünün zedeleneceği açıktır.

Kitabın özel bir eser niteliğinde olup mali değerinin makul seviyelerden yüksek olması gibi hallerde hâkimin bunu kabul etmesi onu yükümlülük altında hissettirerek bağımsızlığını zedeleyebilecektir. Yine verilen kitabın herhangi bir ayrımcılık sebebine dayalı içeriğe sahip olması, hâkimin tarafsızlığını ve ayrıca tarafsızlık görüntüsünü etkileyebilecektir. Hâkimin kendi değerlendirmesine göre hediye almayı sakıncalı bulacağı haller de olabilir. (Örneğin: hediye veren yazarın toplumda kötü şöhretli olması veya kitap hakkında daha önce sakıncalı bulunarak toplatma kararı verilmiş olması gibi)

Bu gibi istisnai durumlar dışında, hâkimin yazarları tarafından kendisine sunulan kitap hediyesini kabul edebileceği, bu durumun etik ilkelere aykırılık oluşturmayacağı değerlendirilmekte birlikte, her somut olayın kendine has özelliği gereği, hâkimin Türk Yargı Etiği Bildirgesinde belirtilen ilkelerin ruhuna uygun davranması gerektiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı açıktır.

V. SONUÇ OLARAK;

Kitabı hediye eden kişi veya kurumun hâkimin önünde veya önüne gelmesi muhtemel herhangi bir davasının bulunmaması, hediye edilen kitabın bedelinin makul değeri aşmaması, karşılık beklentisi doğurmaması ve hâkimin tarafsızlık görüntüsüne hâlel getirmemesi koşulluyla;

Yazarları tarafından, hâkimlere kendi kitaplarının hediye olarak gönderilmesi halinde, bu hediyein kabulünde yargı etiği açısından engel bir hal bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiştir.